

Henk Fonteyn

Brief uit Mazar-e-Sharif, nr. 4 – 26 september 2011

Lieve mensen,

Dit is de vierde en laatste brief, waarin ik jullie even probeer mee te nemen naar dit bizarre en bijzondere land, op 5500 kilometer afstand van Nederland. Na 9/11, dit jaar tien jaar geleden, die dag waarvan iedereen nog weet wat hij of zij aan het doen was toen de eerste televisiebeelden uit Amerika doorkwamen, was Nederland al snel militair betrokken bij het nieuwe Afghanistan dat na de verdrijving van het Taliban- regiem zou moeten ontstaan. De media-aandacht kwam pas in 2006 bij 'Uruzgan' echt op gang, maar al vanaf 2002 werden Nederlandse militairen naar Afghanistan uitgezonden, vooral in de noordelijke provincies, waar we nu opnieuw terecht gekomen zijn. In Mazar-e-Sharif, waar we al eerder waren, en nu ook in Kunduz. Wij merken hier dat de perceptie van de doorsnee bevolking in Nederland is dat alle Hollandse militairen – en een aantal civiele politiemensen – zich in Kunduz bevinden, maar dat is niet het geval! Straks, als het F-16 detachement vanuit Kandahar hierheen verhuisd is, zijn hier op Camp Marmal in Mazar-e-Sharif al gauw een kleine 200 Nederlanders werkzaam, terwijl ook in Kabul enkele tientallen collega's hun missie volbrengen, zowel militairen als civiele dienders.

Logistieke prestatie

Over de politietrainingsmissie is ongetwijfeld regelmatig nieuws te vernemen in de media. Geluiden over 'eindeloze verving' en 'logistieke chaos' zullen het in de komkommertijd goed gedaan hebben. De realiteit is wel iets genuanceerder. Ik zal jullie niet vermoeien met uitvoerige beschrijvingen van de enorme logistieke operatie die hier in de afgelopen maanden heeft plaatsgehad, maar neem van me aan dat er heel veel bij komt kijken om twee *compounds* (in Mazar en in Kunduz) vanaf de kale grond op te bouwen en intussen ook nog een grote verhuizing (van het F 16 detachement vanuit Kandahar) te moeten voorbereiden en de personeelsstromen van en naar Nederland af te handelen. Er is enorm hard gewerkt door logistiekelingen, verbindelaars en genisten, om alle randvoorwaarden voor de bewuste politietrainingsmissie te realiseren. Dan spreken we over huisvesting, sanitair, verbindingsmiddelen, aggregaten, voertuigen, werkruimtes, airco en nog veel meer. Zeker, daarbij gaan dingen mis, daarbij treedt stagnatie op, daarbij zit de bureaucratie in de weg. Maar gestadig ontwikkelt alles zich naar de gewenste situatie. Wij waren de pioniers, zowel in Kunduz als in Mazar, de opvolgers zullen ongetwijfeld de verfijningen aanbrengen die we nu nog missen. En het ziet ernaar uit dat de feitelijke politie-trainingscursussen op de geplande tijd van start kunnen gaan.

Kandahar, een 'sentimental journey'

Ook in september reisde ik voor mijn maandelijkse bezoek naar Kabul. Het bleek mogelijk, voorafgaande aan dit bezoek een korte 'sentimental journey' naar Kandahar Airfield (KAF) te maken. Op KAF heb ik in 2006 en 2009 gewerkt en ik vond het bijzonder om er nog een keertje terug te komen. Vanaf 1 november a.s. zullen daar vrijwel geen Nederlanders meer zijn, nadat de *Air Task Force* naar Mazar is verhuisd. Mijn herinneringen aan KAF worden vooral gedomineerd door de vele militaire uitvaartceremonies die daar plaatshadden. Ook nu was ik nog amper twee uur binnen, of ik werd al gevraagd of ik met nog wat collega's de Nederlandse gemeenschap wilde vertegenwoordigen op het vliegveldplatform. Daar had de ceremoniële uitvaart plaats van twee jonge Amerikaanse militairen die de dag daarvoor gesneuveld waren door een bermbom. Het bepaalde me er meteen weer indringend bij dat het zuiden van Afghanistan nog nauwelijks veiliger is geworden in al die jaren.

Na deze plechtigheid heb ik me met mijn collega ter plekke, humanistisch raadsman Jan Smit, beziggehouden met de laatste voorbereidingen voor een 5 kilometer sponsorloop die de andere morgen plaatshad ten bate van de stichting *Schoolsupport4Afghanistan*. Voor 15 dollar vijf kilometer rennen en een T-shirt! Zulke acties zijn er regelmatig op Kandahar, ten bate van alle goede doelen waarvoor de diverse nationaliteiten zich inzetten. Dergelijke abrupte overgangen, het ene moment een uitvaart, het volgende moment een sportief evenementje of een 'social', herinnerde ik me van de voorafgaande missies ook nog goed. Dat bezorgde me destijds het nodige emotionele huiswerk. Ik merkte bij mezelf (en bij anderen) namelijk een zekere gewenning, die ik mezelf tegelijkertijd kwalijk nam. Want het is abnormaal als het bijwonen van een rouwplechtigheid waarbij - vrijwel altijd - jonge levens te betreuren zijn, bijna 'routine' gaat worden, of als een lastige onderbreking van je dagelijkse bezigheden gaat voelen. Tegelijkertijd realiseerde ik me destijds ook wel dat een bepaalde vorm van emotionele weerbaarheid en afstand nodig is om je eigen werk te kunnen blijven doen.

'Nine Eleven' in Kabul

Uitgerekend op de datum, waarop tien jaar geleden de aanslagen op het Pentagon en de Twin Towers plaatshadden, was ik nu op het ISAF Hoofdkwartier in Kabul. Ik schreef voor een ander medium een kleine impressie over mijn beleving van de herdenkingsplechtigheid, sommigen van jullie hebben deze intussen al onder ogen gehad.

Op de bewuste zondag, tien jaar na dato, sta ik samen met zo'n driehonderd andere militairen, Amerikanen en coalitiepartners, op het grasveld voor het ISAF Hoofdkwartier in Kabul. Om half negen 's morgens begint een herdenkingsplechtigheid, hier, en op de Amerikaanse ambassade hier vlakbij, en op alle andere locaties in Afghanistan waar Amerikanen zijn gelegerd. In afwachting van het officiële begin van de ceremonie wordt via de luidsprekers muziek ten gehore gebracht, waarin regels als '*Proud to be American*'

en 'God, bless America' veelvuldig terugkeren. Ik constateer bij mezelf, niet voor het eerst, dat ik deze mengeling van religie en nationale trots maar moeilijk mee kan maken. We hebben daar in Europa teveel verkeerd van zien komen, denk ik.

Als daarna de officiële opening verricht wordt door de Amerikaanse *chaplain*, vrees ik dat het gebed diezelfde mengeling van chauvinisme en religieuze ijver zal vertonen. Maar dat is beslist niet het geval. De predikant stijgt in zijn bewoordingen ver uit boven nationalisme en simpele vereenzelviging van de Amerikaanse zaak met de God tot wie hij zich richt.

De volksliederen klinken. Het Amerikaanse en het Afghaanse (een verrassend pittige melodie die wel wat doet denken aan een Israëlitische volksdans). Daarna vertellen twee Amerikaanse militairen hun particuliere herinneringen aan 11 september 2001. De een verloor een goede kameraad die *firefighter* was bij de Twin Towers, de ander werkte destijds in het Pentagon en beschrijft hoe hij '*for the first time in his life felt threatened in his own country.*'

Hoofdspreker is een generaal en oud-gevechtsvlieger, over wie we op de achterkant van het programmaboekje lezen dat '*he has fought in operations Desert Storm, Southern Watch, Iraqi Freedom and Enduring Freedom.*' Merk op dat er zonder terughoudendheid wordt gesproken over '*fought*'... Dat blijkt ook in de toespraak die vervolgens tot ons wordt gericht en die begint met '*My fellow freedom fighters...!*' en eindigt met de woorden: '*I pity the enemy with men like you on my side!*' Hier klinkt het Amerika van de vorige president, van wie niet voor niets een uitgebreid citaat in het programmaboekje is opgenomen: '*Fellow citizens, we'll meet violence with patient justice – assured of the rightness of our cause and confident of the victories to come.*' Zonder een spoorje zelfreflectie, zonder zich af te vragen waar toch die haat tegen de Verenigde Staten vandaan komt, zonder twijfel aan de eigen missie en de wijze waarop die volvoerd wordt. Daarbij de medewerking van alle andere naties '*taken for granted*', immers, wie niet voor is, is tegen...

Toch ben ik ook gevoelig voor de herhaaldelijk aangeslagen toon, dat het in deze missie in Afghanistan om de vrijheid gaat. *Freedom*, dat is het woord waarop steeds weer gehamerd wordt. En ook daarbij heb ik talrijke kritische vragen aan het adres van de Amerikanen. Maar ten diepste voel ik ook als Europeaan dat het hier gaat over een van de fundamentele waarden voor mens en samenleving, een waarde die ik ook zelf koester en waarvan we in eigen land jaarlijks op 4 en 5 mei de betekenis benadrukken.

Na de toespraak volgt een minuut stilte om alle slachtoffers van terreur wereldwijd te gedenken. Ik denk aan de uitvaartplechtigheid die ik de dag daarvoor nog meemaakte in Kandahar, waarbij twee jonge Amerikaanse soldaten, 19 en 21 jaar oud, hun laatste reis naar huis maakten, gesneuveld door de zoveelste bermbom.

En ik, in mijn Nederlandse uniform, maak deel uit van dit grote geheel, dat begon met 'Nine Eleven.' En het is nog altijd Amerika, dat in Afghanistan de koers van de NATO-inzet van ISAF bepaalt. Het zijn ook de Amerikanen onder wie de meeste slachtoffers vallen.

Zij sterven voor de 'cause of freedom', niet alleen die van Amerika, maar – in Amerikaanse ogen – die van de hele vrije wereld. De ceremonie eindigt met het voorlezen van een gedicht:

*Let there be peace on earth
And let it begin with me
Let there be peace on earth
The peace that was meant to be
With God as our father
Brothers all are we
Let me walk with my brother
In perfect harmony.*

Die wens kan ik beamen. En zo verlaat ik met gemengde gevoelens de ceremonie.

Kabul, ISAF Headquarters, zondag 11 september 2011

Opvolgers en hoog bezoek

Morgen komen onze opvolgers binnen. De laatste dagen van september dienen om onze werkzaamheden af te ronden en over te dragen aan de nieuwkomers, die ons uiteraard liever vandaag dan morgen zien vertrekken en die ongetwijfeld zullen popelen om op hun beurt hun sporen te kunnen trekken. Op 2 oktober heeft de officiële commando-overdracht plaats. Zelf reis ik dat weekend voor de laatste keer naar Kabul om daar mijn opvolger te introduceren. Dan rest ons nog een kleine week hier. De bedoeling is dat we op 7 oktober naar Kreta vliegen, waar ons een adaptatieprogramma wordt aangeboden, en op 9 oktober op een nader te bepalen tijdstip op Eindhoven aankomen.

Er reteren ons met andere woorden nog een aantal dagen waarop we nog wel hier zijn, maar nu niet langer als gastheer, maar als gast van onze opvolgers. Onder ons gastheerschap viel overigens op de valreep nog hoog bezoek: de generaal der strijdkrachten Peter van Uhm, zeer gewaardeerd bij alle militairen omdat hij ondanks zijn rang altijd gewoon benaderbaar is en oprechte belangstelling toont voor zijn mensen, ongeacht rang of positie. En minister Hans Hillen, om begrijpelijke redenen aanmerkelijk minder op handen gedragen... Ook hier lopen collega's rond voor wie de ingrijpende bezuinigingsmaatregelen op Defensie, hoe nodig ook, directe en pijnlijke gevolgen hebben. Vooral voor enkele jonge militairen, die graag de opleiding tot onderofficier hadden willen volgen, maar intussen al te horen hebben gekregen dat ze niet toegelaten zullen worden tot de opleiding, omdat er de komende jaren minder behoefte aan nieuw kader zal zijn. Dat is een teleurstellende boodschap voor een jonge kerel die met hart en ziel voor het militaire vak gekozen heeft en er dolgraag in zou doorgaan. De minister was wel zo sportief om niet weg te lopen voor de confrontatie met deze mannen. Zij wilden

natuurlijk graag hun teleurstelling en frustratie uiten. Eerlijk is eerlijk, als je hem dan zo in een informele sfeer spreekt, kan ik voor veel zaken ook wel begrip opbrengen. Het komt in wezen neer op het aloude gezegde van de zachte heemeester die stinkende wonden maakt. Hij moet rigoureuus te werk gaan, maar is ervan overtuigd dat er straks een gezond lichaam uit de operatiekamer komt. Ik help het hem hopen! Zelf zal ik me moeten verzoenen met het feit dat per 1 januari 2011 een einde aan mijn hoofdredacteurschap van het mooie magazine Dubbel Accent komt, omdat in het kader van de bezuinigingen besloten is alle bladen binnen Defensie de nek om te draaien en er per krijgsmachtdeel voortaan slechts één blad, en dan uitsluitend nog digitaal, te behouden. Daarmee valt voor mij een heel inspirerend gedeelte van mijn werk, waar ik jarenlang met hart en ziel mee bezig ben geweest, weg. Ik snap dus de emoties van collega's (zoals bij de Cougars of bij de Tankbataillons) die het gevoel hebben dat met één pennenstreek hun levenswerk wordt afgedankt of hun toekomstdroom verstoord.

Veranderingen

Dit was zeer waarschijnlijk mijn laatste uitzending. Ik heb de leeftijd bereikt waarop ik alleen nog vrijwillig uitzendbaar ben en heb thuis plechtig beloofd dat ik niet meer zolang van huis ga. Een *korte* invalbeurt in bijzondere situaties sluit ik nog niet helemaal uit overigens...

Wanneer ik terugkom, ga ik afbouwen op de vliegbasis Woensdrecht, waar ik de afgelopen anderhalf jaar mijn plaatsing had, maar waar ik al met al nog geen jaar fysiek aanwezig ben geweest. Een jonge vrouwelijke collega heeft in het kader van een reïntegratie traject de afgelopen maanden op mijn stoel gezeten en zij doet het daar goed en heeft het naar haar zin.

Tijdens de uitzending ontstond een vacature op het vormingscentrum Beukbergen in Huis ter Heide. Relatief dichtbij huis, en werk dat ik de afgelopen jaren al veelvuldig als invaller heb gedaan. Ik heb van hieruit mijn interesse kenbaar gemaakt en kreeg bericht dat men mij graag per 1 januari ziet aantreden. Een 'win-win' situatie dus. Mijn tijdelijke plaatsvervangster kan blijven, en ik ga stukken dichterbij huis werken, in een werkveld dat ik al wel ken, maar waarin ik me toch nog nader mag gaan bekwamen.

Dank

Allen die in de afgelopen maanden de moeite namen om mij een kaartje, briefje, mailtje of ander levensteken te sturen, dank ik heel hartelijk. Alle kaartjes, foto's, cartoons hebben de afgelopen maanden om me heen gehangen in mijn werktent. Nu niets meer sturen trouwens, want post die nu verstuurd wordt, komt pas na mijn vertrek aan! Heel hartelijk bedank ik ook iedereen die in deze periode af en toe aan Mirjam gevraagd heeft hoe het met haar ging, voor haar gekookt heeft, geholpen heeft met een klusje of haar voor een glaasje wijn of een kop koffie uitgenodigd heeft. Het beroepshalve ver en lang van huis zijn heeft natuurlijk z'n nadelen, maar over mij mag men gerust zeggen dat ik

er zelf voor gekozen heb. Je zult mij dan ook niet horen klagen. Ik realiseer me echter heel wel, dat die keuze ingrijpende gevolgen heeft voor anderen die daar niet voor gekozen hebben. Ik kan alleen stevig staan als mijn thuisfront het aan kan en daarbij is de steun van vrienden, familie en burens niet alleen welkom, maar onmisbaar. Dank aan allen die er blijk van hebben gegeven, dat te snappen!

Henk